

تاریخ دریافت: ۹۸/۲/۲
تاریخ پذیرش: ۹۸/۱۰/۱۶
صفحات: ۱۶۸-۱۴۵

تأثیر شبکه‌های اجتماعی و رفتارهای اجتماعی بر رویه تحصیلی دانش آموزان (مطالعه موردی: دانش آموزان متوسطه دوم ناحیه ۱ و ۲ زاهدان)

سعید محمدی صادق*

چکیده

هدف از این تحقیق بررسی رابطه بین شبکه‌های اجتماعی و رفتارهای اجتماعی با رویه تحصیلی دانش آموزان متوسطه دوره دوم نواحی آموزشی ۱ و ۲ زاهدان در سال ۹۷ می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر، کلیه دانش آموزان دختر و پسر متوسطه دوم زاهدان (۱۰۷۰۰ نفر) می‌باشند. حجم نمونه آماری بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای و بر اساس جدول کرجسی و مورگان ۳۷۵ نفر تعیین گردید. یافته‌ها حاکی از آن است که بین رفتارهای اجتماعی با رویه تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه دوره دوم زاهدان رابطه معناداری وجود دارد؛ اما بین شبکه‌های اجتماعی با رویه تحصیلی دانش آموزان متوسطه دوره دوم نواحی ۱ و ۲ زاهدان رابطه معناداری وجود ندارد. **واژگان کلیدی:** شبکه‌های اجتماعی، رفتارهای اجتماعی، رویه تحصیلی.

مقدمه

دنیای کنونی ما عصر تاخت و تاز و سایل ارتباط جمعی از جمله رادیو، تلویزیون، ماهواره، تلفن همراه و اینترنت است. جوان امروز دیگر محدودیت‌های گذشته را ندارد و هر لحظه می‌تواند با هر نقطه‌ای از جهان که بخواهد ارتباط برقرار کند. ورود به دنیای مجازی و یا به عبارت دیگر، زندگی در محیط‌های مجازی امری بدیهی به شمار می‌رود. شاخص‌های مهم رسانه‌های پست‌مدرن این است که به راحتی در اختیار افراد با سبک‌ها و هنجارهای مختلف اجتماعی قرار گرفته و این امر به مرور میزان کنترل خانواده‌ها و مدارس بر آموخته‌های نسل جدید و نیز کیفیت و جهت‌گیری‌های آموزشی و تربیتی خانواده‌ها، مدارس و جامعه را متأثر ساخته و جهانی با ویژگی‌هایی که ارتباطات رایانه‌ای آن را ایجاد کرده، پدید آمده است. (سلیمانپور، ۱۳۹۲، ۱۹-۱۴).

شبکه‌های اجتماعی را می‌توان کاربرد گروهی ابزار آنلاین و فن‌آوری‌هایی تعریف کرد که مشارکت، محاوره، آزاداندیشی و اجتماعی شدن را در گروهی از کاربران تشویق و میسر می‌کنند. رسانه‌های اجتماعی مجموعه کاربردهایی از ابزارهای نرم‌افزاری آنلاین است و شامل سایت‌های شبکه‌های اجتماعی مانند فیسبوک، یوتیوب، توئیتر، تلگرام همچنین سایت‌های اشتراک‌رسان، وبلاگ‌ها، پادکست‌ها و غیره است. شبکه‌های اجتماعی نوین به‌عنوان یک رسانه تأثیرگذار در ایجاد فضایی باز و گسترده برای کاربران خود، به‌ویژه جوانان و نوجوانان نقش مهمی را ایفا کرده است (میلتون، ۲۰۱۴، ۲۸۵-۲۸۳).

در طول دهه گذشته استفاده از رسانه‌های اجتماعی به‌طور معنی‌داری افزایش یافته است (مورنو و همکاران، ۲۰۱۲). با پیدایش شبکه‌های اجتماعی، استفاده از این شبکه‌ها جزء جدایی‌ناپذیری از زندگی بسیاری از دانشجویان و دانش‌آموزان شده است و بر کلیه جوانب زندگی آنان، از جمله میزان مطالعه، عملکرد تحصیلی و سایر مهارت‌های تحصیلی آن‌ها، تأثیر مستقیم داشته است (کریچنر و همکار، ۲۰۱۰). به‌طوری‌که استفاده از وب‌سایت‌های شبکه اجتماعی از جمله شبکه‌های اجتماعی فیس‌بوک و توئیتر بخشی از زندگی دانشجویان ایالات متحده گشته است (جانکو و همکار، ۲۰۱۱، ۱۱۹-۳۲).

اگرچه در جامعه ما الگوهای خانوادگی مؤثر زیاد هستند ولی مشکلات در نبود این الگوها خود را نمایان می‌سازند. نقش الگوی نادرست رفتارهای اجتماعی در شکل‌گیری رفتارهای مقابله‌ای در نتایج بسیاری از پژوهش‌ها برجسته است. در واقع گستره مشکلات اجتماعی این افراد را می‌توان در ضعف روابط بین فردی، پایین بودن سطح توانایی ابراز وجود و ناتوانی در بیان احساسات و فقدان رفتارهای مؤدبانه در تعاملات اجتماعی خلاصه کرد (تگلاسی وراسمن، ۲۰۱۱، ۶۷-۶۶). به بیانی دیگر اگرچه دستاوردهای بشر از صنعت و فناوری‌های نوین علاوه بر منفعی که برای بشر داشته و رفاهی که برای او به ارمغان آورده است، همواره آسیب‌هایی را نیز به همراه داشته است. لذا پژوهشگر درصدد بررسی موضوع تأثیر شبکه‌های اجتماعی و رفتارهای جمعی بر رویه تحصیلی دانش آموزان برآمده تا از این طریق بتواند پیشنهادهایی به مدیران ارشد آموزش و پرورش ارائه نماید.

اهمیت و ضرورت پژوهش: با ورود رسانه‌های نوین در خانواده‌ها و جامعه، ارزش‌های افراد تحت تأثیر قرار گرفته و موجب شده شاهد تغییراتی در رفتار و گفتار نسل جوان باشیم. در جامعه امروز، گرایش به رسانه‌های تعاملی و استفاده از آن، چنان رایج شده است که بیشتر جوانان و اعضای خانواده، رایانه شخصی، تلفن‌های همراه هوشمند و تبلت داشته و افراد بخش زیادی از وقت خود را در استفاده از رسانه‌های اجتماعی سپری می‌کنند. این موضوع باعث کاهش تعاملات واقعی افراد با یکدیگر شده و احساس مسئولیت و دل‌بستگی بین اعضای یک خانواده و جامعه را کم‌رنگ می‌کند. به دلیل استفاده زیاد جوانان از رسانه‌های نوین، نویسنده این مقاله تلاش می‌کند با انجام پژوهشی تأثیر رسانه‌های اجتماعی را به‌عنوان یکی از ابزارهای جهانی شدن، بر ارزش‌های خانوادگی، دینی، اجتماعی و فرهنگی جوانان مورد کنکاش قرار دهند (رسول‌زاده، ۱۳۹۳، ۹۴-۶۵).

شبکه‌های اجتماعی را گونه‌ای از رسانه‌های اجتماعی می‌دانند که امکان دستیابی به شکل جدیدی از برقراری ارتباط و به اشتراک‌گذاری محتوا در اینترنت را فراهم آورده‌اند. اینترنت و سرویس‌های ارائه‌شده در قالب آن، در عین حال که ابزار مفیدی برای کسب و تبادل اطلاعات است اما می‌تواند مخرب نیز باشد؛ به‌بیان‌دیگر، رسانه‌های اجتماعی ابزار قدرتمندی است که هم می‌تواند باعث فساد گردد و هم ابزار آموزش و تعلیم و رشد علمی،

فرهنگی و اجتماعی نوجوانان و جوانان را فراهم آورد. بررسی هانشان داده‌اند که این‌گونه وسایل تنها تأثیر منفی بر روی تحصیل دانش‌آموزان ندارد و در برخی موارد به آن‌ها در مسائل آموزشی کمک هم می‌کند. ولی نکته قابل توجه اینکه تأثیر منفی آن‌ها بر روی دانش‌آموزان متأسفانه بیشتر از تأثیر مثبت آن‌هاست. اما این تأثیرها نیز به درستی و با روش‌های علمی در ایران مورد بررسی قرار نگرفته است. چراکه در عرصه سیاست‌گذاری فضای مجازی به‌ویژه رسانه‌های جدید توجه چندانی به نیازهای ارتباطی مخاطبان ایرانی در پیوستن به رسانه‌های اجتماعی نشده است. در حقیقت نگاه منفی به تحولات فناوری در عرصه رسانه‌های جدید و بی‌توجهی به نیازهای ارتباطی مخاطبان نه تنها ما را از شناخت علمی این‌گونه نیازها دور می‌کند، بلکه زمینه را برای تأثیرگذاری این شبکه‌ها که بسیاری از مواقع همسو با منافع ملی ما نیست فراهم می‌آورد. (کیا و مرادآبادی، ۱۳۹۱، ۲۱۲-۱۸۱). لذا با توسعه روزافزون وسایل ارتباطی، بخصوص اینترنت و گسترش استفاده‌کنندگان از این رسانه‌ها، رسوخ و درهم‌تنیدگی این رسانه در زندگی انسان‌ها بیشتر می‌شود و تأثیری که این رسانه‌ها بر رفتار بشر برجای می‌گذارد، شدیدتر می‌گردد. بنابراین شناخت فضای مجازی، کارکردها و اثراتی که بر روابط و تعاملات افراد می‌گذارد، لازم و ضروری به نظر می‌رسد، از آنجایی که تعداد بی‌شماری از کاربران این رسانه‌ها جوانان و نوجوانان (دانش‌آموزان) می‌باشند، انجام تحقیقات جدی، در این زمینه غیرقابل اجتناب به نظر می‌آید از طرفی با توجه به بافت فرهنگی و اقلیمی جامعه آماری حاضر، به دلیل مجاورت و نزدیکی به مرز و تبعاتی که برای منطقه داشته و نیز به دلیل آنکه تحقیقاتی از این سنخ در زاهدان انجام پذیرفته است ضرورت انجام تحقیقاتی از این دست را دوچندان نمایان می‌سازد. بنابراین این تحقیق بر آن است تا به تأثیر شبکه‌های اجتماعی و رفتارهای جمعی بر رویه تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم زاهدان همت گمارد. و درصدد پاسخ به این فرضیه اصلی است که بین رفتارهای جمعی و شبکه‌های اجتماعی با رویه تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه دوره دوم ناحیه ۱ و ۲ زاهدان رابطه معنی‌داری وجود دارد و فرضیه‌های فرعی زیر را هم مورد بررسی قرار می‌دهد:

- ۱- بین شبکه‌های اجتماعی و رویه تحصیلی دانش آموزان متوسطه دوم ناحیه ۱ و ۲ زاهدان رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- ۲- بین رفتارهای جمعی و رویه تحصیلی دانش آموزان متوسطه دوم ناحیه ۱ و ۲ زاهدان رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- ۳- بین شبکه‌های اجتماعی و رفتارهای اجتماعی دانش آموزان متوسطه دوم نواحی ۱ و ۲ زاهدان رابطه وجود دارد.

مبانی و مفاهیم نظری پژوهش نظری

شبکه‌های اجتماعی: مجموعه کاربردهایی از ابزارهای نرم‌افزاری آنلاین است و شامل سراچه‌های شبکه‌های اجتماعی مانند فیس‌بوک، یوتیوب، توییتر، تلگرام و همچنین سایت‌های اشتراک رسان، وبلاگ‌ها، پادکست‌ها و غیره است (میلتون، ۲۰۱۴).

رفتارهای اجتماعی: فرهنگ قانون مداری، ارزش‌های اعتقادی، روابط بین فردی (خانوادگی و مدرسه‌ای) و هویت اجتماعی و ترجیحات در استفاده از شبکه‌های اجتماعی را می‌تواند شامل شود (نمازیان، ۱۳۹۵، ۴۶).

رویه تحصیلی: مجموعه رفتارهای تحصیلی است که در دو بعد پیشرفت تحصیلی و یا پسرفت تحصیلی در زمینه کسب معلومات نشان داده می‌شود. البته این عملکرد می‌تواند در ارتباط با عوامل دیگر تحصیلی از قبیل فعالیت‌های کلاسی و ارتباط با همکلاس‌ها نیز، نشان داده شود (شاوران و همکاران: ۱۳۸۷، ۱۴۷).

عصر مجازی: متخصصان پیش‌بینی می‌نمایند حدود ۲۰ سال دیگر موج چهارم یعنی عصر مجازی شدن فرا خواهد رسید. در این عصر اکثر امور جامعه به صورت مجازی انجام خواهد شد. شهرهای الکترونیکی ایجاد شده و افراد برای انجام امور زندگی نیازی به حضور فیزیکی ندارند. مثلاً برای خرید یک کالا از هر نقطه جهان نیاز به حضور خریدار و فروشنده در یک مکان ثابت نخواهد بود. برای آموختن دانش نیازی به رفتن به مدرسه یا دانشگاه مانند آنچه در حال حاضر وجود دارد، نیست. یک استاد می‌تواند هم‌زمان به هزاران دانشجو در سراسر جهان درس بدهد و حضور او به قدری طبیعی باشد که دانشجو حضور استاد را در منزل

خود درک کند و با او تعامل داشته باشد. امروز دیگر عصر مجازی یک و هم یا خیال‌بافی با ظاهر علمی نیست و باور وقوع آن قطعی و زمان فراگیر شدن آن نیز حتمی و نزدیک است؛ زیرا برخلاف موج‌های اول و دوم که برخاستن و عبور کردنشان هزاران سال به درازا کشید، موج سوم در کمتر از پنجاه سال به اوج خود رسیده و تا چند سال دیگر، جای خود را به موج چهارم خواهد داد. رویکردهای نوین به برنامه‌ریزی آموزشی در عصر اطلاعات، چالش‌های متعددی را برای عرصه تعلیم و تربیت در قرن بیست و یکم ایجاد نموده است. برخی از این چالش‌ها عبارت‌اند از:

جهانی شدن-تغییر مفهوم سواد-رشد سریع و تصاعدی دانش-تغییرات سریع اهداف آموزشی-آینده نامشخص-تمرکززدایی، باید پذیرفت که عرصه تعلیم و تربیت به دلیل پیچیدگی‌های ذاتی نیازمند تأمل و تدبر بیش‌تر در شناخت سطوح و وجوه گوناگون، فرصت‌ها و تهدیدهای ناشی از ظهور و کاربرد این فناوری است. قیاس این عرصه خطیر و حساس با سایر عرصه‌های حیات بشری قیاس مع‌الفارق است و نباید نگران تأخیر نسبی در ورود این فناوری به عرصه تعلیم و تربیت بود (آصفی املشی، ۱۳۸۸، ۲۷-۱۱).

سواد رسانه‌ای: هم‌زمان با ورود به قرن ۲۱، نسل امروز و فردا برای جذب فرصت‌ها و دفع تهدیدهای ناشی از این پدیده به این درک نیاز خواهند داشت که رسانه‌های جمعی چگونه بر جامعه تأثیر می‌گذارند. مسلماً آن‌کسی که توانایی دسترسی، ارزیابی و تحلیل انتقادی پیام‌های ارتباطی (سواد رسانه‌ای) را داشته باشد، بهتر می‌تواند به این درک برسد. درکی که تنها از رهگذر تکامل سواد رسانه تحقّق می‌یابد. زیرا سواد رسانه‌ای مهارت‌های لازم را برای برقراری ارتباطی متفکرانه و آگاهانه با رسانه‌ها می‌آموزد و درعین حال دیدگاهی تحلیلی و نقادانه نسبت به پیام‌های رسانه‌ای فراهم می‌کند. باوجودی که سواد رسانه‌ای پرسش‌های انتقادی را در خصوص تأثیرات رسانه‌ها پدید آورده، حدفاصل آن، این است که مخاطبان رسانه‌ها را در برابر آثار سوء رسانه‌ای محافظت نموده و آنان را در کنترل آنچه می‌بینند، می‌شنوند و می‌خوانند توانمند سازد. (کیا، ۱۳۹۳).

رسانه‌های اجتماعی: استفاده از رسانه‌های اجتماعی نخستین بار در جولای ۲۰۰۶ آغاز شد. رسانه‌های اجتماعی تسهیل‌کننده گفت‌وگوها و کنش‌های متقابل آنلاین بین گروه‌های

مردمی است. از مزایای استفاده از رسانه‌های اجتماعی در فعالیتهای پژوهشی مشاهده‌پذیری بالا در موتورهای جست‌وجوگر است. در ادامه به برخی از انواع رسانه‌های اجتماعی اشاره می‌شود (باقری، ۱۳۸۷، ۳۱۸). رادیو، تلویزیون، سینما، تئاتر، کتاب و نشریات گونه‌هایی از رسانه‌های گروهی یا جمعی‌اند، اما رسانه‌های گروهی و رسانه‌های اجتماعی دو مقوله متمایز از یکدیگرند و نمی‌توان آن‌ها را معادل و مترادف با یکدیگر به کاربرد. در واقع، رسانه‌ها در حال گذار از مرحله رسانه‌های گروهی به رسانه‌های اجتماعی‌اند (افتاده، ۱۳۸۹، ۴۷-۳۴).

رسانه‌های اجتماعی مجموعه متنوع و گسترده‌ای از وب‌گاه‌ها و ابزارهای اینترنتی را شامل می‌شوند و اغلب مشتریان روزانه از گونه‌های مختلف آن‌ها اعم از شبکه‌های اجتماعی، وبلاگ‌ها، ویکی‌ها، و... استفاده می‌کنند. رسانه‌های اجتماعی نمونه‌هایی از وب ۲ هستند (متیوز، ۲۰۱۲). وب ۲ امکان تعامل دوطرفه را فراهم می‌کند. به همین دلیل، وب ۲ را به منزله بستری برای تکامل رسانه‌های اجتماعی می‌دانند. در عصر حاضر که وب‌گاه‌ها و ابزارهای اینترنتی گسترش یافته‌اند، رسانه‌های اجتماعی را «رسانه‌های آنلاین» نیز می‌نامند. همچنین، افرادی که از رسانه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند به‌عنوان «مشتریان آنلاین» شناخته می‌شوند (جلیل پور، ۱۳۹۴، ۴۳-۲۶).

زانگ و گراتزل (۲۰۱۰) اظهار داشته‌اند از آنجاکه تعریفی رسمی از رسانه‌های اجتماعی وجود ندارد، می‌توان فهمید که رسانه‌های اجتماعی کاربردهای مبتنی بر اینترنت‌اند که محتوای تولیدشده مصرف‌کننده را انتقال می‌دهند و اثر رسانه‌ای مصرف‌کنندگان را که متناسب با تجارب آنان ایجاد و بایگانی می‌شود و برای دسترسی آسان دیگر مصرف‌کنندگان در محیط آنلاین به اشتراک گذاشته می‌شود شامل می‌شوند. محتوای تولیدشده این رسانه‌های اجتماعی شامل منابع متنوع پدید آمده از اطلاعات آنلاین است که مصرف‌کنندگان به‌قصد آموزش و یادگیری خدمات، محصولات، برندها و غیره ایجاد و ابداع و استفاده کرده‌اند. اساس این کارکردها و کاربردها فن‌آورانه بوده و مبتنی بر وب ۲ ساخته شده‌اند که اجازه ایجاد و تغییر در محتوا را به کاربران می‌دهند (شمسی، مهناز، ۱۳۹۴، ۷۹-۶۲).

شبکه‌های اجتماعی: افراد اغلب برای دستیابی به اطلاعات، منابع و موقعیت‌ها به روابط شخصی و نزدیکان خود متکی هستند. این روابط، شبکه اجتماعی فرد را تشکیل می‌دهد و آن به نوبه خود سیستم اجتماعی را به وجود می‌آورد. دانشمندان اجتماعی از مفهوم شبکه اجتماعی برای اشاره به سیستم پیچیده روابط بین افراد در سیستم اجتماعی استفاده کرده‌اند. شبکه اجتماعی یا منبع تولیدکننده سرمایه اجتماعی، ترکیبی از کنشگران (کنشگران لزوماً افراد نیستند، بلکه سازمان‌ها و گروه‌ها را نیز دربرمی‌گیرند) و روابط بین آنهاست؛ به عبارت دیگر، شبکه اجتماعی، الگویی از روابط است که کنشگران را به هم متصل می‌کند. شبکه اجتماعی را می‌توان مجموعه‌ای از افراد یا سازمان‌ها یا مجموعه‌های دیگر اجتماعی دانست که از طریق روابط اجتماعی مانند دوستی، همکاری بودن یا تبادل اطلاعات با یکدیگر مرتبط می‌شوند. بدین ترتیب، شبکه اجتماعی، الگویی ارتباطی است که مردم را به هم متصل می‌کند و یا پیوندهایی است که افراد را با گروه‌هایی از مردم مرتبط می‌سازد (شارع پور، ۱۳۹۱، ۱۷۰).

مشتریان می‌توانند از طریق عضویت در شبکه‌های اجتماعی، پروفایل‌ها و صفحات شخصی برای خودشان بسازند و از این طریق با دوستانشان در ارتباط باشند. از طریق شبکه‌های اجتماعی می‌توانند به جذب مشتریان بالقوه و بالفعل اقدام و آن‌ها را برای عضویت دعوت کنند. فیس‌بوک و مای اسپیس دو نمونه از معروف‌ترین شبکه‌های اجتماعی‌اند که مشتریان میلیونی دارند. می‌توانند در این دو شبکه اجتماعی به ترویج و تبلیغ محصولات و خدمات پردازند. شبکه‌های اجتماعی به‌منزله وسیله‌ای برای دسترسی و تشویق و ترغیب خدمات، برنامه‌ها، منابع جدید و ارائه اطلاعات عمومی استفاده می‌شود (استینر، ۲۰۰۹، نقل در ماکری، ۲۰۱۰). در میان شبکه‌های اجتماعی، فیس‌بوک یکی از فناوری‌های عالی است که در میان فعالیت‌های بازاریابی گنجانیده شده است. از این رو، فیس‌بوک فرصتی عالی را به‌منظور بهره‌وری از امکانات آن در بازاریابی و مراکز اطلاعاتی فراهم می‌کند. در بیشتر مطالعات، قابلیت‌های فیس‌بوک در فعالیت‌های تشویقی و ترغیبی برای رؤیت‌پذیری مناسب‌ترین گزینه است. یکی از ویکی‌های مشهور، ویکی‌پدیا، دانشنامه آزاد آنلاین، است که در آن مشتریان به تولید و ویرایش مقاله مشغول‌اند. افراد می‌توانند از ویکی به‌منزله

ابزاری برای پروژه‌ها استفاده کنند و از طریق فراخوان در رسانه‌های اجتماعی، مشتریان را در پروژه‌ها و فعالیت‌ها مشارکت دهند. همچنین، از طریق این ابزار رسانه‌ای می‌توان محصولات و خدمات را به مشتریان معرفی کرد. (جلیل پور، ۱۳۹۴).

رسانه‌های اجتماعی و تغییر رفتار و رویه تحصیلی: با پیدایش شبکه‌های اجتماعی، استفاده از این شبکه‌ها جزء جدایی‌ناپذیری از زندگی بسیاری از دانشجویان و دانش‌آموزان شده است و روی کلیه جوانب زندگی دانشجویی، از جمله میزان مطالعه، عملکرد تحصیلی و سایر مهارت‌های تحصیلی آن‌ها، تأثیر مستقیم داشته است (کریچنر، ۲۰۱۰، ۴۵-۳۷). همچنین با کاربست شبکه‌های مجازی عملکرد چندتکلیفی و چندگانه داشتن دانشجویان نیز افزایش یافته است. چنان‌که یافته تحقیقی اشاره دارد که یک پنجم از افراد مورد بررسی آنان درحالی‌که در کلاس درس هستند، به‌طور مداوم از فیس‌بوک استفاده می‌کنند (بوراک، ۲۰۱۲). دریک مطالعه زمینه‌ای بزرگ از دانشجویان چندین دانشگاه در آمریکا نشان داده شد که ۹۱ درصد از دانشجویان از سایت شبکه اجتماعی فیس‌بوک استفاده می‌کنند (جمیل پترسون، ۲۰۰۶). دانشجویان دانشگاه‌های مختلف و دانش‌آموزان مقطع متوسطه از شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان ابزاری ارتباطی استفاده می‌کنند (هانسون و همکاران، ۲۰۱۱، ۳۰-۲۲).

پیشینه تحقیق

در پژوهشی که فرزانه (۱۳۹۴، ۲۲-۱) با عنوان " بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی (مورد مطالعه: دانش‌آموزان دختر متوسطه دوره دوم شهر بابل)" انجام داد؛ نتایج نشان می‌دهد: که بین گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی برحسب پایگاه اقتصادی اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد. میانگین گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در بین دانش‌آموزان با پایگاه اقتصادی اجتماعی پایین کمتر از دانش‌آموزان با پایگاه اقتصادی اجتماعی بالا است. بین متغیرهای میزان اعتماد اجتماعی و دیدگاه‌های خانواده با میزان گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه مثبت و مستقیم وجود دارد. هر چه دیدگاه‌های خانواده منفی‌تر باشد، میزان گرایش به شبکه‌های اجتماعی

مجازی کمتر می‌شود. بین میزان اعتقادات با گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه منفی وجود دارد. تحلیل رگرسیونی نشان می‌دهد که ۳۵/۹ درصد از تغییرات میزان گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی به متغیرهای مستقل مربوط می‌شود و متغیرهای میزان اعتماد اجتماعی، دیدگاه خانواده نسبت به شبکه‌های اجتماعی مجازی و پایگاه اقتصادی اجتماعی تأثیر بیشتری دارند. با توجه به نتایج تحلیل مسیر مجموع تأثیرات مستقیم و تأثیر غیرمستقیم برابر با ۰/۲۵- بوده و متغیر اعتماد اجتماعی با ۰/۴۵- بیشترین تأثیر را دارد.

پارکر و آشر (۲۰۱۱، ۶۱۱) در پژوهشی با عنوان " بررسی تأثیر نارسایی در مهارت اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان " و باهدف سنجش میزان تأثیر مهارت‌های اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی شهر پونا مدعی است، بررسی‌های متعدد نشان می‌دهد نارسایی در مهارت اجتماعی تأثیر منفی بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان می‌گذارد، مشکلات یادگیری را تشدید می‌کند و غالباً به بروز مشکلات سازگاری منجر می‌شود.

عزیزی نژاد و جناآبادی (۱۳۹۶، ۲۱۵-۲۱۴) در پژوهشی با عنوان تأثیر چرتکه بر خلاقیت و خودکارآمدی دانش‌آموزان دوره ابتدایی به این نتیجه رسیدند که آموزش با استفاده از ابزارهای جانبی همچون چرتکه در درس ریاضی نسبت به روش سنتی بر خلاقیت و مؤلفه‌های آن و نیز بر خودکارآمدی دانش‌آموزان در درس ریاضی تأثیرگذار بوده، زیرا لمس و دیدن با تصور مفاهیم توأم گردیده است و موجبات تأثیر بر پیشرفت تحصیلی و رویه تحصیلی دانش‌آموزان پایه چهارم گردیده است. در این پژوهش محققان پس از آزمودن تحلیل کوارینانس پس‌آزمون خودکارآمدی سطح معنی‌داری برای پیش‌آزمون و گروه موردنظر $\text{Sig}=0/001$ محاسبه کردند. که نشان می‌داد تدریس با چرتکه در خلاقیت (سیالی، انعطافی، ابتکار و بسط) دانش‌آموزان مؤثر است.

سبحانی‌نژاد و فتحی واجارگاه (۱۳۸۸، ۵۰-۲۹) در تحقیقی که روی ۵۲۰ نفر (۷۰ نفر مدیرمدارس متوسطه، ۱۵۰ نفر دبیرمدارس متوسطه و ۳۰۰ نفر دانش‌آموزان) استان گیلان انجام شد به این نتیجه رسیدند که میانگین کل نظرات هر سه گروه پاسخگو در خصوص راهکارهای آموزش مدیریتی، ساختاری، انگیزشی و تفریحی در بکارگیری و توسعه فن‌آوری

اطلاعات و ارتباطات در مدارس دوره متوسطه در حد بالاتر از متوسط بوده است. نتایج این تحقیق ضمن تأیید پژوهش‌های انجام شده قبلی از جمله: پژوهش سویین و کاجلا (۱۹۹۹) در خصوص بهره‌گیری از انواع برنامه‌های تفریحی و انگیزشی به منظور ایجاد گرایش مثبت در دست‌اندرکاران آموزش و پرورش به منظور بهره‌گیری از پدیده فن آوری اطلاعات می‌باشد و تأثیر راهکارهای تفریحی را در حد بالاتر از متوسط ارزیابی نمودند.

روش شناسی پژوهش

روش تحقیق: تحقیق حاضر از لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ ماهیت از نوع تحقیقات توصیفی و از نوع همبستگی می‌باشد.

جامعه و نمونه تحقیق: جامعه آماری پژوهش حاضر، دانش آموزان دختر و پسر متوسطه دوره دوم شهر زاهدان می‌باشند که بر اساس آمار اخذ شده از اداره کل آموزش و پرورش سیستان و بلوچستان تعدادشان ۱۰۷۰۰ نفر می‌باشد.

جدول شماره ۱: (توزیع جامعه آماری برحسب ناحیه آموزش و پرورش و جنسیت)

ناحیه یک	ناحیه دو	جمع کل	
۲۴۱۶	۳۰۷۰	۵۴۸۶	دخترانه
۲۳۶۷	۲۸۴۷	۵۲۱۴	پسرانه
۴۷۸۳	۵۹۱۷	۱۰۷۰۰	جمع کل

حجم نمونه آماری بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای (برحسب مناطق آموزشی، نوع آموزشگاه و جنسیت) و بر اساس جدول کرجسی و مورگان ۳۷۵ نفر می‌باشد. در مرحله جمع‌آوری داده‌ها از نمونه مورد مطالعه، سعی محقق بر این بوده است تا نمونه انتخابی، معرف کل جامعه آماری باشد.

جدول شماره ۲: (توزیع نمونه آماری برحسب ناحیه آموزش و پرورش و جنسیت)

ناحیه یک	ناحیه دو	جمع کل	
۸۵	۱۰۷	۱۹۲	دخترانه
۸۳	۱۰۰	۱۸۳	پسرانه
۱۶۸	۲۰۷	۳۷۵	جمع کل

روش گردآوری اطلاعات: در این تحقیق از دو روش برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است: ۱. روش کتابخانه‌ای: در روش گردآوری اطلاعات به سبک کتابخانه‌ای، از کتب، مقالات، اسناد و سایت‌های اینترنتی مرتبط استفاده خواهد شد. در روش کتابخانه‌ای، محقق به منظور تدوین ادبیات نظری و پیشینه از منابع موجود (کتاب، مقاله، پایان‌نامه و...) استفاده می‌نماید.

۲- روش میدانی: در این روش (تحقیقات میدانی) برای پاسخ دادن به سؤالات پژوهشی معمولاً سراغ افراد مطلع رفته و با آن‌ها به گفتگو یا مصاحبه می‌پردازیم. ابزار گردآوری داده‌ها: در این پژوهش محقق از سه پرسشنامه شبکه‌های اجتماعی، رفتارهای اجتماعی و پرسشنامه عملکرد تحصیلی استفاده کرده است. ۱- پرسشنامه شبکه‌های اجتماعی: ۱۰ سؤال چندگزینه‌ای ۲- پرسشنامه رفتارهای اجتماعی: ۶۰ سؤال با طیف لیکرت پنج گزینه‌ای ۳- پرسشنامه رویه تحصیلی: ۲۰ سؤال با طیف لیکرت پنج گزینه‌ای و سؤالاتی در مورد ویژگی‌های جمعیت‌شناسی دانش‌آموزان (۷ سؤال). پرسشنامه‌ها محقق ساخته بوده و روایی و اعتبار آن سنجیده و سپس اجرا شده است.

جدول شماره ۳: (مشخصات ابزار گردآوری داده‌ها)

پرسشنامه	تعداد گویه‌ها	مقیاس	روایی	پایایی (ضریب الفا)
ویژگی‌های جمعیت‌شناسی دانش‌آموزان	۷	اسمی	اعتبار محتوایی	-
پرسشنامه شبکه‌های اجتماعی	۱۰	اسمی	اعتبار محتوایی	۰.۹۱
پرسشنامه رفتارهای اجتماعی	۶۰	فاصله‌ای	اعتبار محتوایی	۰.۷۹
پرسشنامه رویه تحصیلی	۲۰	فاصله‌ای	اعتبار محتوایی	۰.۸۸

روش‌های آماری: برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از دو آمار توصیفی و استنباطی استفاده می‌شود. در آمار توصیفی از شاخص‌هایی همچون جداول توزیع فراوانی، نمودارها، میانه، میانگین، انحراف معیار و در آمار استنباطی از آزمون متناسب با داده‌ها، ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردید.

یافته‌های پژوهش

توصیف ویژگی‌های فردی مربوط به آزمودنی‌ها

توزیع فراوانی جنسیت: با توجه به جدول زیر ۱۳۱ نفر (۳۵ درصد) پسر و ۲۴۳ نفر (۶۵ درصد) دختر می‌باشند و بیشترین فراوانی مربوط به دختران است.

جدول ۴: توزیع فراوانی و فراوانی درصدی جنسیت پاسخگویان

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
پسر	۱۳۱	٪۳۵	۳۵
دختر	۲۴۳	٪۶۵	۱۰۰
کل	۳۷۴	٪۱۰۰	
بدون پاسخ	۱		

توزیع فراوانی سن: با توجه به جدول زیر سن ۲۷ نفر (۷/۴ درصد) ۱۵ سال، ۱۶۰ نفر (۴۳/۸ درصد) ۱۶ سال، ۱۶۸ نفر (۴۶ درصد) ۱۷ سال و ۱۰ نفر (۲/۸ درصد) ۱۸ سال دارند و بیشترین فراوانی مربوط به ۱۷ سال است.

جدول ۵: توزیع فراوانی و فراوانی درصدی سن پاسخگویان

سن	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
پاسخگو ۱۵ سال	۲۷	٪۷/۴	۷/۴
۱۶ سال	۱۶۰	٪۴۳/۸	۵۱/۲
۱۷ سال	۱۶۸	٪۴۶	۹۷/۲
۱۸ سال	۱۰	٪۲/۸	۱۰۰
کل	۳۶۵	۱۰۰	
بدون پاسخ	۱۰		

توزیع فراوانی پایه تحصیلی: با توجه به جدول زیر ۱۷۶ نفر (۴۹/۹ درصد) در کلاس دهم و ۱۷۵ نفر (۵۰/۱ درصد) در کلاس سوم دبیرستان مشغول به تحصیل می باشند. بیشترین فراوانی مربوط به پایه دهم است.

جدول ۶: توزیع فراوانی و فراوانی درصدی پایه تحصیلی پاسخگویان

پایه تحصیلی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
پاسخگو	۱۷۶	٪۴۹/۹	۴۹/۹
سوم دبیرستان	۱۷۵	٪۵۰/۱	۱۰۰
کل	۳۵۱	٪۱۰۰	
بدون پاسخ	۲۴		

توزیع فراوانی رشته تحصیلی: با توجه به جدول زیر ۹۱ نفر (۲۶ درصد) از پاسخگویان رشته ریاضی فیزیک، ۲۳۳ نفر (۶۶/۶ درصد) علوم تجربی، ۲۵ نفر (۷/۱ درصد) علوم انسانی و ۱ نفر (۰/۳ درصد) کار و دانش هستند. بیشترین فراوانی مربوط به علوم تجربی می باشد.

جدول (۷): توزیع فراوانی و فراوانی درصدی رشته تحصیلی پاسخگویان

رشته تحصیلی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
پاسخگو	۹۱	٪۲۶	۲۶
علوم تجربی	۲۳۳	٪۶۶/۶	۹۲/۶
علوم انسانی	۲۵	٪۷/۱	۹۹/۷
کار و دانش	۱	٪۰/۳	۱۰۰
کل	۳۵۰	٪۱۰۰	
بدون پاسخ	۲۵		

تحلیل استنباطی داده‌ها

آزمون فرضیه‌ها

فرضیه اصلی: بین رفتارهای اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی با رویه تحصیلی دانش آموزان متوسطه دوره دوم شهر زاهدان رابطه معناداری دارد.

جدول ۸- بررسی رابطه رفتارهای اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی و عملکرد تحصیلی

شبکه‌های اجتماعی	رفتارهای اجتماعی	رویه تحصیلی		
۱	۰/۰۲	۰/۰۰۴	ضریب پیرسون	شبکه‌های جمعی
-	۰/۷۲	۰/۹۴	سطح معناداری	
۲۴۴	۱۶۵	۲۳۲	تعداد	
۰/۰۲	۱	۰/۲۵	ضریب پیرسون	رفتارهای اجتماعی
۰/۷۲	-	۰/۰۰۰	سطح معناداری	
۱۶۵	۲۳۸	۲۲۳	تعداد	
۰/۰۰۴	۰/۲۵	۱	ضریب پیرسون	رویه تحصیلی
۰/۹۴	۰/۰۰۰	-	سطح معناداری	
۲۳۲	۲۲۳	۳۳۸	تعداد	

با توجه به جدول ۸ و سطح معناداری‌های به دست آمده تنها بین رفتارهای اجتماعی و رویه تحصیلی رابطه وجود دارد.

جدول ۹: رگرسیون رفتارهای اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی با رویه تحصیلی دانش آموزان

آماره‌های رگرسیون	
۲۶/۰	ضریب همبستگی
۰۷/۰	ضریب تعیین
۰۵/۰	ضریب تعیین تعدیل شده

ضریب تعیین ۰/۰۷ است که نشان می‌دهد رفتارهای اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی ۷ درصد از تغییرات عملکرد تحصیلی را بیان می‌کنند. چون تفاوت ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده کم است نشان می‌دهد که متغیرهای مستقل که به مدل اضافه شده‌اند به درستی انتخاب شده‌اند.

جدول ۱۰: آنالیز واریانس مدل رگرسیون

معناداری	آماره فیشر	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	
۰۰۳/۰	۹۲/۵	۸۹/۰	۲	۷۸/۱	مدل
		۱۵/۰	۱۵۵	۲۳/۲۶	خطا
			۱۵۷	۲۵/۰۴	کل

سطح معناداری جدول آنالیز واریانس نشان می دهد که مدل معنادار است. ($p < 0.05$)

جدول ۱۱: ضرایب رگرسیونی مدل رگرسیون

معناداری	آماره تی	انحراف استاندارد	بتا	
۰۰۰/۰	۱۳/۵	۳۹/۰	۰۱/۲	ثابت
۰۰۱/۰	۳۷/۳	۱۰/۰	۳۶/۰	رفتارهای اجتماعی
۵۵/۰	۵۹/۰	۰۷/۰	۰۴/۰	شبکه های اجتماعی

با توجه به سطح معناداری های جدول فوق، بین رفتارهای اجتماعی با رویه تحصیلی دانش آموزان متوسطه دوره دوم شهر زاهدان رابطه معناداری دارد، (سطح معناداری از ۰۵/۰ کمتر است) و رابطه آنها مستقیم است؛ اما بین شبکه های اجتماعی با عملکرد تحصیلی دانش آموزان متوسطه دوره دوم شهر زاهدان رابطه معناداری ندارد. (سطح معناداری از ۰۵/۰ بیشتر است)

آزمون فرضیه اول: بین شبکه های اجتماعی و رویه تحصیلی دانش آموزان متوسطه دوم ناحیه ۱ و ۲ زاهدان رابطه معنی داری وجود دارد.

جدول ۱۲- بررسی رابطه شبکه های اجتماعی و رویه تحصیلی

متغیر	شبکه های اجتماعی	ضریب پیرسون	سطح معناداری
رویه تحصیلی	فراوانی	۰/۰۰۴	۰/۹۴
	۲۳۲		

با توجه به سطح معنی داری که از ۰/۰۵ بیشتر است، بین دو متغیر رابطه ای وجود ندارد و این دو متغیری بر هم تأثیری ندارند؛ بنابراین فرض تحقیق رد می شود یعنی بین شبکه های

اجتماعی و رویه تحصیلی دانش آموزان متوسطه دوره دوم شهر زاهدان رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

آزمون فرضیه دوم: بین رفتارهای اجتماعی و رویه تحصیلی دانش آموزان متوسطه دوره دوم شهر زاهدان رابطه معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۱۳، بررسی رابطه رفتارهای اجتماعی و رویه تحصیلی

متغیر	رفتارهای اجتماعی		
رویه تحصیلی	ضرب پیرسون	فراوانی	سطح معناداری
	۰/۲۵	۲۲۳	۰/۰۰۰

با توجه به سطح معنی‌داری که از ۰.۰۵ کمتر است، فرض تحقیق تأیید می‌شود یعنی بین رفتارهای اجتماعی و رویه تحصیلی دانش آموزان متوسطه دوره دوم شهر زاهدان رابطه معنی‌داری وجود دارد؛ چون ضریب پیرسون مثبت است رابطه دو متغیر مستقیم است. در واقع هرچه رفتارهای اجتماعی بهتر باشد عملکرد تحصیلی نیز بهتر می‌شود.

آزمون فرضیه سوم: بین شبکه‌های اجتماعی و رفتارهای اجتماعی دانش آموزان متوسطه دوم ناحیه ۱ و ۲ زاهدان رابطه معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۱۴- بررسی رابطه شبکه‌های اجتماعی و رفتارهای اجتماعی

متغیر	رفتارهای اجتماعی		
شبکه‌های اجتماعی	ضرب پیرسون	فراوانی	سطح معناداری
	۰/۰۲	۱۶۵	۰/۷۲

با توجه به سطح معنی‌داری که از ۰.۰۵ بیشتر است، فرض تحقیق رد می‌شود یعنی بین شبکه‌های اجتماعی و رفتارهای اجتماعی دانش آموزان متوسطه دوم نواحی ۱ و ۲ زاهدان رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری

تغییراتی که امروزه در جگان، جریان دارد و جوامع و فرهنگ‌های مختلف را بیش از همه اعصار گذشته به هم وابسته می‌سازد. همراه با شتاب گرفتن ضرب‌آهنگ تغییر، آنچه

در یک نقطه از جهان روی می‌دهد می‌تواند به‌طور مستقیم بر جاهای دیگر تأثیر بگذارد. به دلیل شکل‌های نوین ارتباطات الکترونیکی، همه ما از "حیات خلوت‌های یکدیگر" باخبریم، بسیار بیشتر از آنچه نسل‌های گذشته بودند (چاوشیان، ۱۳۸۹).

نتایج فرضیه اصلی نشان داد که "بین رفتارهای اجتماعی با رویه تحصیلی دانش آموزان متوسطه دوره دوم زاهدان رابطه معناداری وجود دارد، (سطح معناداری از ۰/۰۵ کمتر است)". یافته‌های پژوهشی سیف‌اللهی (۱۳۹۲)، زارع (۱۳۹۱)، وین برگر (۲۰۱۵) و ایوانز (۲۰۱۳) با یافته تحقیق حاضر همسو می‌باشد. در تبیین این امر دلایل متعددی را می‌توان بر تائید این نتایج برشمرد. چراکه رفتار و تعاملات افراد در دنیای مجازی، رفتار آن‌ها را در دنیای واقعی به چالش کشانده و تغییراتی را هرچند جزئی در میدان عمل اجتماعی آن‌ها فراهم ساخته است. شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان بخشی از اینترنت، فضای جدیدی را برای کاربران ایجاد کرده‌اند تا هم شکل‌گیری رفتارهای جدید را شاهد باشیم و هم تغییر رفتارهای سنتی را، آنان در تعامل با دنیای مجازی که خود باعث تغییر و درهم شکسته شدن چارچوب‌ها می‌شود، آگاهی کاربران نسبت به محیط، جامعه افزایش یافته است. از سویی مشکلات رفتاری به نقص عملکرد در مدرسه، تحصیل و خانواده منجر می‌شوند و در نهایت ممکن است به افت تحصیلی و اخراج از مدرسه و بروز رفتارهای بزهکارانه بینجامند و منشأ پیامدهای طولانی ناگواری شوند؛ نیز می‌توان ادعا کرد ارتباط مستقیمی بین عملکرد تحصیلی و سلامت رفتارها در دانش آموزان وجود دارد.

نتایج فرضیه اول نشان داد که با توجه به سطح معنی‌داری که از ۰/۰۵ بیشتر است، فرضیه تحقیق رد می‌شود یعنی بین شبکه‌های اجتماعی با رویه تحصیلی دانش آموزان متوسطه دوره دوم شهر زاهدان رابطه معنی‌داری وجود ندارد. اگر بپذیریم یکی از ارزش‌های خانواده‌های ایرانی کسب عملکرد تحصیلی بالا برای فرزندان‌شان می‌باشد. یافته تحقیق حاضر با یافته تحقیق ساعی ارسی (۱۳۹۰) که اعلام می‌دارد: "استفاده از شبکه‌های اجتماعی (شبکه‌های فارسی ماهواره‌ای) بر ارزش‌های خانواده‌ها و سبک زندگی جوانان تأثیر ندارد" همسو و با یافته تحقیق افشار (۱۳۹۴) مغایر می‌باشد. در تبیین این امر می‌توان گفت اگرچه مغایرت در یافته‌ها را می‌توان متأثر از تفاوت در فرهنگ جوامع دانست؛ ولی دلایل دیگری

را می‌توان برشمرد، این امر پذیرفتنی است که شبکه اجتماعی از جمله فیس‌بوک از ابعاد مختلف می‌تواند بر خانواده و ارزش‌های خانوادگی تأثیر گذارد؛ از طرفی با توجه به فرهنگ‌های حاکم بر جوامع مختلف، استفاده از شبکه اجتماعی می‌تواند با ارزش‌های خانوادگی رابطه‌ای معکوس داشته باشد و نیز می‌تواند بین میزان اطلاع خانواده در استفاده فرزندان از فیس‌بوک و ارزش‌های خانواده رابطه‌ای مستقیم وجود داشته باشد.

نتایج فرضیه دوم نشان داد که با توجه به سطح معنی‌داری که از ۰/۰۵ کمتر است، فرضیه تحقیق تأیید می‌شود یعنی بین رفتارهای اجتماعی و رویه تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه دوره دوم شهر زاهدان رابطه معنی‌داری وجود دارد. (ضریب پیرسون مثبت است رابطه دو متغیر مستقیم است). یافته‌های پژوهشی صفاری نیا (۱۳۹۳) و پارکر و آشر (۲۰۱۱) با یافته تحقیق حاضر همسو می‌باشد. در تبیین این امر می‌توان دلایلی را بر تائید این نتایج برشمرد. از آن جمله‌اند این ادعا که: سهل‌انگاری اجتماعی می‌تواند هویت اجتماعی افراد را متزلزل سازد و نیز سهل‌انگاری دانش‌آموزان در محیط آموزشگاه و خانه می‌تواند بر عملکرد تحصیلی اثرگذار بوده و موجبات تضعیف آن را فراهم سازد و لذا بررسی‌های متعدد نیز نشان می‌دهد نارسایی در مهارت اجتماعی تأثیر منفی بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان می‌گذارد، مشکلات یادگیری را تشدید می‌کند و غالباً به بروز مشکلات سازگاری منجر می‌شود."

نتایج فرضیه سوم نشان داد که با توجه به سطح معنی‌داری که از ۰/۰۵ بیشتر است، فرضیه تحقیق رد می‌شود یعنی بین شبکه‌های اجتماعی و رفتارهای اجتماعی دانش‌آموزان متوسطه دوم زاهدانی رابطه معنی‌داری وجود ندارد. بین یافته‌های پژوهشی رایس (۲۰۱۲)، ۶۱۰ که اعلام می‌دارد: "به ارتباط بین استفاده از اینترنت، شبکه‌های اجتماعی مجازی و خطر اچ‌آی‌وی/ایدز برای جوانان بی‌خانمان" ارتباط وجود دارد. و نیز "استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی بر رفتارهای جنسی مبادله‌ای آن‌ها تأثیر می‌گذارد و خطرات و امکان مواجهه با اچ‌آی‌وی (ایدز) در این جوانان را افزایش می‌دهد" با یافته تحقیق حاضر مغایرت وجود دارد. در تبیین این امر می‌توان گفت مغایرت در یافته‌ها متأثر از تفاوت در فرهنگ و نگرش جوامع و یا خطای سهوی در فرایند تحقیق حاضر است.

منابع

۱. آصفی املشی، رحیم (۱۳۸۸). شاخص‌های کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش و پرورش ایران، چاپ اول، ورای دانش، ۲۷-۱۱.
۲. افتاده، جواد (۱۳۸۹). رسانه‌های اجتماعی و کتاب بازگشت عموم و بازنشر کتاب، فصلنامه کتاب مهر، ۱، ۴۷-۳۴.
۳. افشار، سیمین؛ برندگی، بدری و عدلیپور، صمد (۱۳۹۴)، "شبکه اجتماعی فیس‌بوک و ارزش‌های خانوادگی دانشجویان" ارائه شده در دومین کنگره بین‌المللی فرهنگ و اندیشه دینی.
۴. باقری، خسرو (۱۳۸۷). درآمدی بر فلسفه تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران (مبانی و اصول)، چاپ اول، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۳۱۸.
۵. جلیل پور، پیمان (۱۳۹۴). بازاریابی در کتابخانه‌ها از طریق رسانه‌های اجتماعی: مزایا و چالش‌ها، فصلنامه تحلیلی-پژوهشی کتاب مهر، شماره ۱۷ و ۱۸، ۴۳-۲۶.
۶. چاوشیان، حسین (۱۳۸۹). جامعه‌شناسی، مؤلف: گیدنز، آنتونی، تهران، نشرنی.
۷. حافظ نژاد، حمید (۱۳۸۹). تأثیر عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی بر میزان گرایش به استفاده از اینترنت در بین دانش‌آموزان، (مورد مطالعه دانش‌آموزان دبیرستانی شهرستان آبدانان) پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر.
۸. دلاور، علی (۱۳۸۹)، روش‌های تحقیق در روانشناسی و علوم تربیتی، تهران، انتشارات ویرایش، چاپ نوزدهم.
۹. رسول‌زاده اقدم، صمد؛ میرمحمدتبار، سیداحمد؛ افشار، سیمین و عدلیپور، صمد (۱۳۹۳)، تحلیل جامعه‌شناختی پیامدهای رسانه‌های اجتماعی بر ارزش‌های جوانان ایرانی، فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، سال پنجم، شماره هفدهم، زمستان ۱۳۹۴، ۹۴-۶۵.
۱۰. زارع، زهرا (۱۳۹۰)، نمایش زنانگی و مردانگی در دنیای مجازی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه اهواز.
۱۱. ساروخانی، باقر؛ رضایی، قادر (۱۳۹۱)، اینترنت و هویت ملی در میان کاربران، فصلنامه فرهنگ ارتباطات، سال دوم، شماره ۵، ۷۰-۵۱.

۱۲. ساعی ارسی، ایرج؛ قبادی، عیسی (۱۳۹۰)، بررسی آثار استفاده از برنامه‌های شبکه‌های فارسی ماهواره‌ای بر رفتار اجتماعی جوانان (مورد مطالعه: شهر کرج)، فصلنامه علوم رفتاری ص ۹۳-۷۵.
۱۳. سبحانی نژاد، مهدی، فتحی واجارگا، کوروش (۱۳۸۸). راهکارهای توسعه و به‌کارگیری فن‌آوری اطلاعات. مجله مطالعات روانشناسی تربیتی، ۶، ۹، ۵۰-۲۹.
۱۴. سلیمانی پور، روح‌الله (۱۳۸۹). شبکه‌های اجتماعی، فرصت‌ها و تهدیدها، نشریه اطلاع‌رسانی و کتابداری ره‌آورد نور، شماره ۳۱، ۱۹-۱۴.
۱۵. سیف‌اللهی، سیف اله؛ شاطری، پروانه (۱۳۹۲)، "نقش شبکه‌های اجتماعی نوین در تغییر رفتار دختران و زنان ایران (مورد مطالعه: دختران و زنان دانشجوی دانشگاه‌های تهران در سال ۹۲)"، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال هفتم، شماره دوم، بهار ۱۳۹۴.
۱۶. شارع پور، محمود (۱۳۹۱). نقش شبکه‌های اجتماعی در بازتولید نابرابری آموزشی، فصلنامه تعلیم و تربیت شماره ۹۱، ۱۷۰.
۱۷. شاوران، حمیدرضا؛ سلیمی، قربانعلی؛ همایی، رضا (۱۳۸۷). سنجش عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه اصفهان بر اساس فرهنگ‌های چندگانه آنان، مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان (علوم انسانی)، جلد بیست و نهم شماره ۱ صفحه ۱۶۰-۱۴۷.
۱۸. شمسی، مهناز (۱۳۹۴). بررسی رابطه ارتباطات علمی و رسانه‌ها با تأکید بر رسانه‌های اجتماعی، فصلنامه تحلیلی-پژوهشی کتاب مهر، ۱۷ و ۱۸، ۷۹-۶۲.
۱۹. صفاری نیا، مجید؛ آقا یوسفی، علیرضا و مصطفایی، علی (۱۳۹۳)، رابطه مؤلفه‌های سهل‌انگاری اجتماعی و هویت اجتماعی با عملکرد تحصیلی دانشجویان، دو فصلنامه شناخت اجتماعی، سال سوم، شماره ۲، پیاپی ۶، زمستان و پاییز ۱۳۹۳، ۱۳۴-۱۲۳.
۲۰. عاملی، سعیدرضا (۱۳۸۹)، رویکرد انتقادی به استعمار مجازی آمریکا: امپراتوری‌های مجازی و قدرت نرم، تهران، انتشارات امیرکبیر.
۲۱. عزیزی نژاد، بهاره، جناآبادی، حسین (۱۳۹۶). تاثیر آموزش چرتکه بر خلاقیت و خودکارآمدی دانش‌آموزان دوره ابتدایی. مجله مطالعات روانشناسی تربیتی، ۱۴، ۲۱۵، ۲۱۴-.

۲۲. فرزانه، سیف‌الله و فلاحتی شهاب‌الدینی، راضیه (۱۳۹۴). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی (مورد مطالعه: دانش‌آموزان دختر متوسطه دوره دوم شهر بابل)، دو فصلنامه مشارکت و توسعه اجتماعی، سال اول، شماره یک، ۲۲-۱.
۲۳. کیا، علی‌اصغر؛ داودی، عنایت و کرمی، ناهید (۱۳۹۳) مطالعه میزان سواد رسانه‌ای و نقش آن در جامعه ایرانی، (مطالعه موردی: دانشجویان شهرستان محمودآباد).
۲۴. -----؛ نوری مرادآبادی، یونس (۱۳۹۱)، عوامل مرتبط با گرایش دانشجویان به شبکه اجتماعی «فیس‌بوک» (بررسی تطبیقی دانشجویان ایران و آمریکا)، "مطالعات فرهنگ-ارتباطات، دوره ۱۳، شماره ۴۹، ۲۱۲-۱۸۱.
۲۵. نمازیان، علی (۱۳۹۵). محیط و رفتار اجتماعی، مؤلف ایروین آلتمن، انتشارات آگاه. ۷۸-۴۶.

26. Barker, S. (2012). A prospective longitudinal investigation of social problem-solving appraisal on adjustment to university, stress, health and academic motivation and performance. *Development of Psychology*, 35 (1), 658-663
27. Boyd D, Ellison N. (2009) social network sites: definition, history, scholarship: Department of Telecommunication. *Information Studies, and Media*, Michigan State University.
28. Brubaker EV. (2013) *The Relationship between Facebook™ Activity and Academic Performance among African American Students: Liberty University, Lynchburg.*
29. Evans, S. W., Mullett E., Weist M. D., & Franz K. (2005). Feasibility of the mind matters' school mental health promotion program in American schools, *Journal of Youth and Adolescence*, 34, 51-58.
30. Gemmill E, Peterson M. (2006) *Technology use among college students: Implications for student affairs professionals. NASPA Journal*; 43(2):280-300.
31. Gremu C. (2012) *The Educational Value of Integrating a Social Networking Platform and a Learning Management System. South Africa: Rhodes University.*
32. Hanson T, Drumheller K, Mallard J, McKee C, Schlegel P. (2011) *Cell phones, text messaging, and Facebook: Competing time*

- demands of today's college students. College Teaching* □ 59 □ (1) □ 22-30
33. Junco R, Loken E, Heiberger. (2011) *The effect of twitter on college student engagement and grades. Journal of Computer Assisted Learning*; 27 □ (2) □ 32-119.
34. Kirschner PA, Karpinski A C. (2010) *Facebook and academic performance. Computers in Human Behavior* □ 26 □ (6) □ 37-45.
35. Mahmood, Khalid, Jr. Richardson, and V. John (2011). 'Adoption of Web 2.0 in US Academic Libraries: a Survey of ARL Library Websites', *Program*, 45 □ (4) □ 365-375.
36. Milton, Constance L. (2014). 'Ethics and Social Media Nursing', *Science Quarterly*, 27 □ (4) □ 283-285.
37. Moreno M, Jelenchick L, Koff R, Eikoff J, Diermyer C, Christakis D. (2012) *Internet use and multitasking among older adolescents: An experience sampling approach. Computers in Human Behavior* □ 28 □ (4) □ 102-1097
38. Panahi, Sirous, Jason, Watson, and Helen, Partridge. (2012). 'Social Media and Tacit Knowledge Sharing: Developing a Conceptual Model', *World Academy of Science, Engineering and Technology*, 64 □ 1095-1102.
39. Parker, J.G. & Asher, S.R. (2011). *Friendship and friendship quality in middle childhood: Links with peer group acceptance and feelings of loneliness and social dissatisfaction. Developmental Psychology*, 29, 4, 611-621.
40. Rice, Eric, Monro, William, Barman-Adhikari, Anamika, Young, Sean D. (2012) *Internet Use, Social Networking, and HIV/AIDS Risk for Homeless Adolescents, Journal of Adolescent Health* □ 47, 610-613.
41. Soleymanipoor S. (2012) *Social networks, opportunities and threats. Rahavard noor (Journal of Education and Information Studies of Computer Science)* □ 14 □ 9-31 [In Persian]
42. Stollak M, Vandenberg A, Burklund A, Weiss S. (2011) *Editor getting social: The impact of social networking usage on grades among college students. Proceeding of the ASBBS Annual Conference; 2011 February 11; Las Vegas. 18* □ (1) □ 859-65.
43. Teglasi, H. & Rottman, L. (2011). *Stories a classroom-based program to reduce aggressive behavior, Journal of School Psychology*, 39 □ 66-67

44. Walther JB, Parks MR. (2002) *Cues filtered out, and cues filtered in: Computer-mediated communication and relationships*, *Handbook of interpersonal communication*.